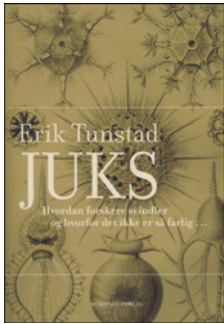

Forskning og juks: ikke så farlig?

Erik Tunstad

Juks

Hvordan forskere svindler – og hvorfor det ikke er så farlig ... 277 s. Oslo: Humanist forlag, 2011. Pris NOK 329
ISBN 978-82-92-62272-8

I kjølvannet av Sudbø-saken og andre eksempler på juks og fanteri innen forskning er det behov for en bred behandling av emnet. Forfatteren av denne boken skulle ut fra sin bakgrunn og yrkeserfaring være nærmest ideelt skikket for oppgaven. Han er biolog av utdanning og har i en årrekke arbeidet med forskningsjournalistikk. I tillegg har han bred erfaring med media, og han har vært fagredaktør for nettstedet *forskning.no*.

Så har da også boken mange gode anslag. Det flyter godt og viktigst av alt: Han forstår hva han skriver om. Tilfeldigheter vil at jeg har kunnet kontrollere hans innsikt og nøyaktighet med deler av stoffet. I 2006 var jeg dekanus ved Det medisinske fakultet i Oslo og satt på orkesterplass under den tragiske Sudbø-saken som utgjør en vesentlig del av det avsluttende kapitlet. Jeg kjenner således alle sakens dokumenter. Jeg har ikke funnet noen feil i Tunstads beskrivelse og forståelse av sakens fakta. Det var en lovende opptakt for meg da jeg tok for meg resten av boken.

Dessverre har jeg flere innvendinger mot Tunstads presentasjon og analyse av stoffet han har samlet. Jeg starter med den underlige undertittelen. Han påstår at det ikke er så farlig at forskere svindler. Hva mener han med det? I innledningen kommer forklaringen. Tunstad mener at juks er et mindre alvorlig problem blant forskere enn blant andre yrkesgrupper, og dessuten vil svindelen bli avslørt hvis den er alvorlig nok! Ingen av påstandene kan han dokumentere. Dette virker useriøst og sleivete og gir en ramme som ikke er tillitvekkende. Eller er det tilpasning til en tittel forlagskonsulentene mente var mer pirrende?

I forordet viser forfatteren at han har innsikt i en av bokens klare svakheter. Han skriver: «Likevel, det er mange detaljer her – jeg har full forståelse for dem som vil si det er for mange.» Problemet er at ikke bare er det for mange detaljer, men forfatteren evner ikke å disponere det omfattende stoffet på en brukbar måte.

Boken er delt i fem kapitler, hvorav kapittel 1 angivelig skal besvare de store spørsmålene om hva svindel er, og hvem som svindler, og hvorfor. Kapittel 2 er etter sigende bare moro, mens kapittel 3–5 skal omhandle juksets kronologi. Men det er ikke slik det blir.

Allerede i det første kapitlet glir forfatteren ut i detaljerte utlegninger som skiller seg lite ut fra anekdoter og enkeltepisoder som han presenterer i de følgende kapitlene. Det vrirler av gjentakelser, og det er kav umulig å se at forfatteren har hatt en linje i arbeidet. Faktisk kan det se ut som om den nøyaktige innsamlingen av informasjon om de forskjellige forskningsskandalene har ført til at forfatteren har mistet kontrollen. Han har altfor mye stoff og faller stundom for fristelsen til å binde enkeltsaker sammen med kvikke formuleringer i stedet for å komme med en vurdering eller delkonklusjon.

Fleire enn meg reagerer på kjekke bemerkninger som den på side 206: «Tre av artiklene graden bygget på var blitt publisert i det amerikanske *Physical Review B*, ifølge Einevoll et solid, men ikke überfancy tidsskrift.» Mangelen på evne til å disponere stoffet og peke på sammenhenger blir særlig tydelig i det siste kapitlet som

munner ut i løse luften. Det er så man lurer på om sluttkapitlet er falt ut under ombrekkingen.

Men ros skal forfatteren også ha. Han skriver underholdende, og som kildeskift til eksempler på juks i forskning, er boken en gullgrube i kraft av antall eksempler samlet mellom to permer med tilhørende 386 noter og hundrevis av referanser. Han forstår hva han skriver om, og hver for seg er beskrivelsen av sakens fakta nøyaktig presentert der jeg kan kontrollere ham. Men analyse og overgripende vurderinger av eget presentert materiale er ikke forfatterens sterke side.

Stein A. Evensen

Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Lite nyttige huskereglere

Tore-André Liane

Huskeregler til medicinstudiet

189 s, ill. København: FADL's Forlag, 2011.
Pris DKK 200
ISBN 978-87-7749-619-6

Forfatteren innleder med et kapittel der han gir noen råd om hvordan man lettest mulig skal komme gjennom medisinstudiet. Han henvender seg dermed direkte til medisinstudenten. Det er 21 fagområder, hvor forfatteren gir huskereglere om alt fra grunnleggende anatomi til forskjellige medisinske spesialiteter. Boken er ment å være en hjelp gjennom hele studiet. Den er full av små oransje og svarte tabeller som gjør det lettere å forstå logikken bak huskereglene. Mengden huskereglere varierer mye de ulike fagområdene imellom, men oftest er det kun et par som er verdt å merke seg, med mindre man ønsker å memorere lange og kompliserte setninger, som man neppe vil kunne få noe fornuftig ut av i ettertid.

Flesteparten av huskereglene er ikke mer pedagogiske enn at hvem som helst kunne kommet opp med dem. Så er det også slik at oversettelsen leseren må gjøre fra dansk til norsk ødelegger mange av dem, men dette er ikke et stort problem ettersom de mest nyttige reglene er på engelsk.

Boken er på størrelse med et postkort, og med ubestrøket papirkvalitet har forlaget skapt en tykkelse som gir inntrykk av at dette er en bok og ikke et hefte. I forordet står det at forfatteren laget mange av reglene i egen studietid, og huskereglene begrenser seg til det generelle.

Ideen om å samle huskereglere for medisinstudiet er god, og ofte kan eksamenskandidaten få bruk for en god huskeregel, men dette er en bok som neppe vil være til mye hjelp for den gjengse medisinstudenten. Om dermatologen trenger ordet «prøver» for å huske ulike tegn på hudsykdom, eller om nevrologen trenger en «skitten-regle» for å huske de tolv hjernenervene, er også tvilsomt.

Kristoffer Tunheim

Det medisinske fakultet
Universitetet i Oslo